

رونق کشاورزی در دوران تحریم

بخش کشاورزی به لحاظ توانمندی های قابل توجه در منابع و عوامل تولید جایگاه مناسبی در اقتصاد کشور دارد. این بخش با وجود همه مشکلات و موانع، با صادرات ۵,۸ میلیارد دلار و ۴,۳ میلیون بهره بردار، سهم نزدیک به ۱۸ درصدی از اشتغال و سهم ۳۲,۵ درصدی در ارزش افزوده کسب و کار (۱۶۵ میلیارد دلار) با احتساب بخش های پیشین و پسین، نقش مؤثری در تشکیل تولید ناخالص داخلی، افزایش صادرات غیر نفتی و اشتغال نیروی کار کشور دارد.

■ رشد بخش

رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی طی سال های فعالیت دولت یازدهم و دوازدهم عمدتاً پایدار و افزایشی بوده و حتی در سال هایی توانسته است اثرگذار در رشد اقتصادی کشور باشد. در سال ۱۳۹۸ پش کشاورزی با رشد ارزش افزوده ۳ درصدی تنها بخش با رشد اقتصادی مثبت در کشور بوده است و این در حالی است که در این سال رشد تولید ناخالص داخلی کشور بدون نفت ۰,۶- و با نفت ۷- درصد بوده است. سهم ارزش افزوده بخش کشاورزی از ۶,۲ درصد در سال ۱۳۹۲ به حدود ۶,۸ درصد در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته، در حالی که به طور میانگین طی سال های گذشته سهم تشکیل سرمایه ثابت بخش از کل تشکیل سرمایه ثابت در کشور همواره کمتر از ۵ درصد بوده است.

■ اشتغال

میزان اشتغال بخش کشاورزی از ۳,۹ میلیون نفر به ۴,۳۲ میلیون نفر در سال ۹۸ افزایش یافته است. ایجاد اشتغال با اجرای طرح های توسعه ای بخصوص انجام عملیات زیربنایی آب و خاک و توسعه گلخانه ها، گیاهان دارویی و پرورش ماهی در دریا قابل توجه بوده است.

بر اساس اطلاعات مرکز آمار، سهم اشتغال بخش کشاورزی از کل اشتغال کشور طی سال های ۹۸-۱۳۹۸ به طور میانگین حدود ۱۸ درصد بوده است. با توجه به اینکه اشتغال یکی از مهمترین چالش های حال حاضر کشور است، این دستاورد از نظر کارشناسان، مناسب و با اهمیت است.

■ تولیدات و امنیت غذایی

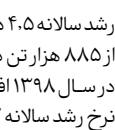
تولیدات بخش کشاورزی به طور عمده از تولید محصولات زراعی، باغی، دام و طیور و شیلات و آبزیان تشکیل شده است. بر اساس اطلاعات رسمی مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات وزارت جهاد کشاورزی و آخرین برآوردهای طی سال های ۹۸-۱۳۹۲، تولید محصولات کشاورزی از ۹۶,۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به ۱۲۳,۳ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش و به عبارت دیگر سالانه ۴,۵ میلیون تن به تولید اضافه شد و ضریب امنیت غذایی با تأکید بر تولید داخلی ارتقا یافته که نشان دهنده متوسط نرخ رشد سالانه ۴ درصد می باشد. آن طور که کاظم خاوازی، وزیر جهاد کشاورزی اعلام کرده است، پیش بینی تولیدات کشاورزی در سال ۹۹ معادل ۱۳۰ میلیون تن است. تولید محصولات زراعی از ۶,۸ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به حدود ۸۳,۵ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته که نشان دهنده متوسط نرخ رشد سالانه ۳,۵ درصد است. تولید گندم به عنوان راهبردی ترین محصول از ۹,۳ میلیون تن در سال شروع دولت (۱۳۹۲) به متوسط تولید حدود ۱۴ میلیون تن تولید افزایش یافت و کشور را به خودکفایی رساند. خودکفایی گندم در ۳ سال استمرار دارد به همین دلیل کشور از جایگاه دوم بین کشورهای واردکننده به باشگاه صادرکننده رسید. متوسط نرخ رشد سالانه تولید گندم از سال ۹۲ تا ۹۸ معادل ۷,۱ درصد است

تولید محصولات باغی از حدود ۱۶ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به حدود ۲۳ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته که نشان دهنده متوسط نرخ رشد سالانه ۶,۳ درصد است. تولید محصولات دامی از ۱۱,۹ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ به حدود ۱۵,۶ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته که نشان دهنده متوسط نرخ

برش

■ جنگل، مرتع و آبخیزداری

در دولت تدبیر و امید طرح تنفس در جنگل های شمال طراحی و اجرا شد و به اجرای طرح های آبخیزداری و آبخوان داری و اجرای کشاورزی حفاظتی و حفاظت از منابع خاک کشور که لازمه پایداری تولید در بخش کشاورزی است، توجه ویژه شد. پیرو این دیدگاه مثبت دولت نسبت به مسأله آب و عرصه های منابع طبیعی کشور،

رشد سالانه ۴,۵ درصد است. تولید محصولات شیلاتی از ۸۸,۵ هزار تن در سال ۱۳۹۲ به حدود ۱,۲ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته که نشان دهنده متوسط نرخ رشد سالانه ۵,۲ درصد است.

■ ضریب خودکفایی

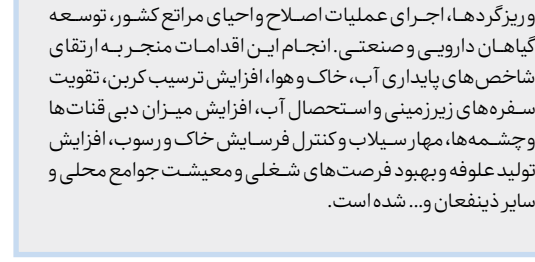
با اقدامات انجام شده از سال ۹۲ تا ۹۸، ارتقای ضریب خودکفایی در غالب محصولات اساسی بخش کشاورزی و افزایش ذخایر راهبردی کالاهای اساسی بویژه افزایش ذخایر راهبردی گندم حاصل شده و ارزش مواد غذایی تولید داخلی به بیش از ۸۰ درصد ارزش مصرف مواد غذایی مورد مصرف در کشور است. ضریب خودکفایی گندم از ۶۸ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۰۲ درصد در سال ۱۳۹۸، برنج از ۵۲ درصد به ۱۰۰ درصد و دانه های روغنی از ۷,۴ درصد در سال ۱۳۹۲ به ۱۶ درصد در سال ۱۳۹۸ رسیده است.

■ آب و خاک

مجموع اقدامات انجام شده درخصوص شاخص های بهره وری آب کشاورزی به طور مستقیم در شاخص راندمان آبیاری مؤثر بوده به طوری که راندمان آبیاری در بخش کشاورزی از ۳,۷ درصد در سال ۹۲ به ۴,۵ درصد در سال ۹۷ افزایش یافته و میزان بهره وری آب کشاورزی از حدود ۹۰۰ گرم تولید به بیش از ۱۳۵۰ گرم تولید به ازای هر مترمکعب آب ارتقا یافته است.

اقدامات زیر در حوزه جنگل، مرتع و آبخیزداری با هدف حفاظت از عرصه های منابع طبیعی کشور و پایداری تولید در کشاورزی و امنیت غذایی صورت گرفته است. توقف بهره برداری صنعتی و تجاری از جنگل های کشور وفق بند (ف) ماده (۳۸) قانون برنامه پنج ساله ششم توسعه، ممیزی و تفکیک ۱۳۲ میلیون هکتار از عرصه های ملی کشور و اخذ سند تک برگی ۳۳,۵ میلیون هکتار از اراضی ملی، اجرای عملیات آبخیزداری، اجرای عملیات مقابله با بیابان زایی

و زیرگردها، اجرای عملیات اصلاح و احیای مراتع کشور، توسعه گیاهان دارویی و صنعتی، انجام این اقدامات منجر به ارتقای شاخص های پایداری آب، خاک و هوا، افزایش ترسیب کرین، تقویت سفره های زیرزمینی و استحصال آب، افزایش میزان دبی قنات ها و چشمه ها، مهار سیلاب و کنترل فرسایش خاک و رسوب، افزایش تولید علوفه و بهبود فرصت های شغلی و معیشت جوامع محلی و سایر ذینفعان و... شده است.

آبیاری و زهکشی غرب و شمال غرب کشور است. اجرای پروژه های احداث شبکه های آبیاری و زهکشی به منظور ساماندهی آب های منطقه غرب کشور در استان های ایلام، کرمانشاه، کردستان، آذربایجان غربی، آذربایجان شرقی و اردبیل که شاید بتوان ادعا کرد این دولت به امر ساماندهی آب های مرزی توجه خاص کرده است. کار اجرای تأسیسات مورد نیاز در این منطقه به علت شرایط کوهستانی بودن آن بسیار سخت بوده است. با وجود این، تاکنون بیشتر از ۵۰ هزار هکتار از اراضی طرح در سال جاری زیرکشت رفته و بر اساس برنامه زمانبندی تنظیم شده و مورد توافق وزارتخانه های جهاد کشاورزی و نیرو، قرار گرفته است. برنامه این است که تا فصل کشت سال زراعی بعدی، بیش از ۶۲ هزار هکتار از اراضی که با سرمایه گذاری این طرح تأمین می می شوند زیر کشت برود و تا پایان سال ۹۹، میزان اراضی جدیدی که زیرکشت خواهند رفت بیش از ۲۳ هزار هکتار خواهد رسید و بدین صورت تا پایان سال ۹۹ از ۲۲۷ هزار هکتار اراضی طرح بیشتر از ۱۴۵ هزار هکتار آن به بهره برداری خواهد رسید. مهم ترین طرح آب و خاک دیگر که در این دولت به اجرا رسیده است، طرح آبیاری دشت سیستان است. این طرح برای انتقال سالانه ۴۰۰ میلیون متر مکعب آب تخصصی از چاه نیمه های طراحی شده

۹۱۴ طرح هادی روستایی خراسان جنوبی در ۷ سال گذشته تهیه شد

است. وی اظهار داشت: ۸۶ کیلومتر جابه جایی شبکه برق، ۷۷۸ هزار و ۵۵۴ متر مکعب عملیات خاکی و ۵۴۹ کیلومتر جدول گذاری نیز از محل همین اعتبارات انجام شده که از ابتدای دولت یازدهم ۲۵,۸ درصد رشد داشته است.

معاون عمران روستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی خراسان جنوبی گفت: قبل از دولت یازدهم طرح هادی یک روستای دارای بافت با ارزش اجرا شده بود که در حال حاضر به چهار روستا افزایش یافته و تاکنون بیش از چهار میلیارد و ۶۸۳ میلیون تومان در این زمینه هزینه شده است. وی اضافه کرد: در راستای

بیرجند/ معاون عمران روستایی بنیاد مسکن انقلاب اسلامی خراسان جنوبی گفت: از ابتدای دولت یازدهم ۵۱۴ طرح هادی روستایی با اعتباری معادل ۱۵ میلیارد و ۵۰۰ میلیون تومان در این استان تهیه شده است.

قاسم تنها افزود: از این تعداد روستای دارای طرح هادی، تاکنون در ۵۶ روستا اجرای طرح هادی شروع و اعتباری بالغ بر ۱۲ میلیارد و ۸۵۸ میلیون تومان برای آن صرف شده است. وی بیان کرد: از محل این اعتبارات یک میلیون و ۷۵۹ هزار و ۶۷۰ متر مربع زیرسازی و پنج میلیون و ۸۳۷ هزار و ۴۳۰ متر مربع آسفالت و سنگ فرش اجرا شده

کاربرد ۴۵ درصدی آبیاری در مزرعه در کل، موجب افزایش ۳۰ درصدی در تولید محصولات کشاورزی و کاهش ۳۰ درصدی در مصرف بذر، سم و کود شیمیایی و کاهش ۲۵ درصدی مصرف انرژی در منابع آب زیر زمینی نیز می گردد. اجرای سامانه های نوین آبیاری در ایران حدود ۵۰ سال پیش شروع شده است. این طرح در دولت یازدهم و دوازدهم پیشرفت قابل توجهی داشته است.

■ مدیریت آب

تعاونی های تولید روستایی کشور به عنوان یک تشکل مهم و بالنده در بخش کشاورزی و پتانسیل های بالقوه موجود در آن نقش بسزایی در بهره برداری بهینه و مطلوب از منابع آب و خاک کشور دارد. تعداد تعاونی های تولید روستایی در سراسر کشور حدود ۱۴۵۷ تعاونی است. از اهداف طرح می توان به بهبود مدیریت مصرف آب در بخش کشاورزی، ارتقای راندمان (بازده) آبیاری در اراضی پتانسیل صرفه جویی در مصرف آب کشاورزی معادل ۲۲۰۰ متر مکعب به ازای هر هکتار، ارتقای بهره وری آب، حفظ و احیاء و بهره برداری بهینه از منابع آب و خاک در بخش کشاورزی، ارتقای سطح مدیریت مزرعه و کاهش هزینه تولید و افزایش درآمد، کاهش سختی کار کشاورزی و امکان مدیریت مناسب در مصرف آب اشاره کرد. کل اراضی این طرح حدود ۲,۴ میلیون هکتار است که در سطح ۱۸۰ هزار هکتار آن عملیات آب و خاک اجرا شده است.

■ برق دار کردن چاه های کشاورزی

یکی از مشکلات کشاورزی تأمین انرژی مناسب برای فعالیت های مربوطه است. در این خصوص قرارداد برقرار کردن ۷۵۰۰۰ حلقه چاه آب کشاورزی بین شرکت بهینه سازی مصرف سوخت و شرکت تاثیر با مدت زمان اجرای سه ساله در در سال ۹۸ ابلاغ گردید و شرکت تأثیر در حال حاضر در مرحله بررسی ها اقدامات مورد نیاز است.

■ تولیدات باغی

زیربخش باغبانی حدود ۱۵ درصد سطح زیرکشت، ۱۸ درصد تولید، تقریباً ۳۰ درصد ارزش افزوده، ۳۰ درصد اشتغال و از نظر صادرات تقریباً ۳۵ درصد ارزش صادرات سالانه بخش کشاورزی را به خود اختصاص داده است. سطح زیرکشت محصولات باغی حدود ۳ میلیون هکتار است. تولیدات باغی از ۱,۶ میلیون تن در سال ۱۳۹۲ تا رشد سالانه ۶,۳ درصد به ۲۳ میلیون تن در سال ۱۳۹۸ افزایش یافته است. توسعه گلخانه ها نیز در دولت تدبیر و امید قریب ۹ هزار هکتار افزایش یافته و سطح آن از ۸ هزار هکتار در سال ۱۳۹۲ به بیش از ۱۸,۵۰۰ هکتار در پایان سال ۱۳۹۸ و تولیدات آن به نزدیک ۳ میلیون تن رسیده است. گلخانه ها به دلیل مصرف کمتر آب و از سویی ده برابر تولید محصول در واحد سطح، نسبت به فضای باز و مزارایی از جمله قابل کنترل بودن زمان عرضه و کاهش نوسانات بازار بسیار مورد توجه سیاستگذاران و مردم است.

■ تولیدات شیلاتی

در این دولت به موضوع افزایش تولیدات شیلاتی با تکیه به حداکثر استفاده از آب های داخلی سرزمین و منابع آبی مشترک توجه خاص شده است به نحوی که رشد تولیدات شیلاتی طی این دولت ۴۲ درصد است.

■ برنامه های سال ۹۹

دراستای نامگذاری سال ۱۳۹۹ به سال جهش تولید، وزارت جهاد کشاورزی دو راهبرد اساسی را برای تدوین برنامه های جهش تولید در نظر گرفته است. این دو راهبرد عبارتند از: جهش تولید به منظور کاهش واردات و جهش تولید به منظور افزایش صادرات با توجه به محدودیت منابع، ادامه تحریم های ظالمانه و همچنین شیوع ویروس کرونا، ملاحظات لازم در تدوین برنامه های وزارت مدنظر قرار گرفت. تأمین سرمایه در گردش طرح ها و برنامه پروژه های بخش کشاورزی، توسعه صادرات محصولات کشاورزی، احداث گلخانه و افزایش تولید محصولات گلخانه ای، طرح ها و برنامه / پروژه های تولید و پرورش آبزیان، طرح ها و برنامه / پروژه های صنایع تبدیلی و تکمیلی کشاورزی، برنامه / پروژه های افزایش بهره وری مصرف آب، برنامه / پروژه های توسعه و تکمیل زنجیره تولید محصولات کشاورزی از مهم ترین برنامه های وزارت جهاد کشاورزی برای جهش تولید است.

بهره مندی روستاییان از مسکن مقاوم تاکنون پنج هزار و ۲۰۶ هکتار زمین در استان خراسان جنوبی تأمین شده که در این زمینه نیز از سال ۱۳۹۲ تاکنون رشدی معادل ۲۹,۶ درصد را شاهد بوده ایم. تنها با بیان اینکه از این میزان زمین تملک شده، ۲۰ هزار و ۳۰۸ قطعه زمین مسکونی به واجدان شرایط واگذار شده است. گفت: آمار واگذاری زمین نسبت به شروع دولت یازدهم ۴۳,۶ درصد بیشتر شده است. وی درباره صدور اسناد مالکیت روستایی و شهری اظهار داشت: درخصوص سند روستایی و شهرهای زیر ۲۵ هزار نفر جمعیت، با رشد ۳۰